

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Universitetsskoleprosjektet i Tromsø

Oppsummering 2010-2013. Innspill til veien videre.

2013

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk

Gørill Warvik Vedeler 20.08.2013

Rapport fra Institutt for lærerutdanning og pedagogikk

Tittel	Universitetsskoleprosjektet i Tromsø Oppsummering 2010-2013. Innspill til veien videre.
Forfatter	Gørill Warvik Vedeler i samarbeid med Kristin Skaalvik og Rachel Jakhelln
Oppdragsgiver	Styringsgruppa for Universitetsskoleprosjektet i Tromsø 2010-2013
Godkjent av	Instituttleder Odd Arne Thunberg
Sammendrag	ILP har på oppdrag fra styringsgruppa for Universitetsskoleprosjektet i Tromsø 2010-2013 utarbeidet en rapport som oppsummerer og gir innspill til veien videre for universitetsskolene i Tromsø.
Beslutningsprosess	Rapporten ble behandlet i styringsgruppa for universitetsskoleprosjektet 15. august 2013. Rapporten oversendes Tromsø kommune og instituttstyre ved ILP for videre behandling.

Tromsø, 21. august 2013

Innhold

Forord	4
Sammendrag	5
1 Pilot i praksis – universitetsskoler	7
2 Bakgrunnsmateriale	9
3 Universitetsskoleprosjektet.....	10
2.1 Mål og visjoner	10
2.1.1 Forprosjektet.....	10
2.1.2 Hovedprosjektet	11
2.2 Prosjektorganisering	11
2.3 Prosjektfinansiering.....	14
4 Prioriterte utviklingsområder – “ny søm”	15
4.1 Utvikling av praksis (studentenes praksis i skolen)	15
4.1.1 Grep.....	15
4.1.2 Oppsummering av resultater	17
4.1.3 Innspill til veien videre.....	18
4.2 Kompetanseutvikling ved universitetsskolene	19
4.2.1 Grep.....	19
4.2.2 Oppsummering av resultater	21
4.2.3 Innspill til veien videre.....	22
4.3 Praksisrettet forsknings- og utviklingsarbeid.....	23
4.3.1 Grep.....	23
4.3.2 Oppsummering av resultater	24
4.3.3 Innspill til veien videre.....	25
4.4 Nettverk og spredning	27
4.4.1 Grep.....	28
4.4.2 Oppsummering av resultater	29
4.4.3 Innspill til veien videre.....	30
5 Oppsummering av universitetsskoleprosjektet.....	31
5.1 Innspill til veien videre	33
6 Konklusjon	34
Referanser.....	35

Forord

Universitetet i Tromsø tok høsten 2010 opp studenter til sine nye femårige lærerutdanninger. Denne lærerutdanningen var en innovasjon i norsk sammenheng, og skal bidra til å løfte lærernes kompetanse og bidra til en type lærere hvor forsknings- og utviklingsarbeid blir et viktigere grunnlag for lærernes yrkesutøvelse. For å gi de nye studieprogrammene et kvalitetsløft var det avgjørende å bedre kvaliteten ved praksisdelen av utdanningene. Denne delen av arbeidet, som har blitt til et nært samarbeid med Tromsø kommune, ble til universitetsskoleprosjektet hvor seks grunnskoler har samarbeidet særlig tett med lærerutdanningen ved Universitetet i Tromsø.

Målet med å ha universitetsskoler var å utvikle skoler med spisskompetanse som var realistiske og solide praksisarenaer for studentene. Etablering av universitetsskoler var også viktig for å utvikle ny kunnskap gjennom forsknings- og utviklingsarbeid hvor studenter, forskere og tilsatte i skolene deltar. Ideen om universitetsskoler var også helt ny. Det fantes ingen å kopiere, og det har krevd et betydelig nybrottsarbeid, med bidrag fra mange, for å utvikle ideen til konkrete beslutninger og iverksetting. Det har vært utfordrende både ved skolene og universitetet, men utvilsomt utløst kreativitet og nye løsninger.

I løpet av få år er det lagt et viktig fundament for å bringe universitetsskoleprosjektet i Tromsø videre og for å utvikle samarbeidet mellom universitetet og kommunen, slik at lærerutdanningen kan få stempelet "fremragende" og kvaliteten i universitetsskolene heves. Ideen om universitetsskoler og arbeidet som har vært gjort i Tromsø har fått berettiget oppmerksomhet nasjonalt, og resultatene formidles gjennom ProTed, Norges første senter for fremragende utdanning, hvor forsøk med universitetsskoler er et av de sentrale arbeidsområdene.

Den foreliggende rapporten er ment å oppsummere den første fasen av prosjektet som avsluttes ved utgangen av 2013, og gjennom det være et beslutningsgrunnlag for en ny fase i samarbeidet. På vegne av styringsgruppa vil jeg takke alle de som har bidratt i utviklingen av universitetsskoler i Tromsø. Det gjelder ikke minst tilsatte i lærerutdanningene, tilsatte i universitetsskolene – rektorene spesielt – samt studentene. Kommunens ledelse har vært med, og har både gjennom økonomisk støtte og menneskelige ressurser bidratt til at det har vært mulig å gjennomføre prosjektet. Den gode dialogen – i styringsgruppa og alle andre deler av prosjektet – har gjort at universitetsskoleprosjektet har vært spennende, til at det er utviklet tillit mellom de mange involverte aktørene, og har bidratt til at det har vært mulig å prøve ut nye ideer.

Tromsø, 20. august 2013

Hans-Kristian Hernes,
leder av styringsgruppa

Sammendrag

Universitetet i Tromsø (UiT) ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP) og Tromsø kommune har i partnerskap utviklet og etablert seks universitetsskoler i Tromsø. Den rapporten som her foreligger sammenfatter universitetsskoleprosjektet 2010-2013 ved å beskrive prosjektets bakgrunn, organisering, målsettinger og prioriteringer. Den oppsummerer de tiltak og "grep" som er gjort for utvikling av praksis, de resultater som foreligger og sammenfatter evalueringer og tilbakemeldinger innhentet fra prosjektets aktører. I tillegg løfter rapporten frem forslag og ideer fremmet gjennom evalueringer.

Etter at UiT i samarbeid med Universitetet i Oslo ble tildelt det første senteret for fremragende utdanning (SFU) i 2012 inngår prosjektet også som utviklingsområde i ProTed – Senter for fremragende lærerutdanning.

Universitetsskolene ble etablert i 2011 for å bidra i utvikling av praksisopplæringen i de nye mastergradsprogrammene for lærere i grunnskolen som Universitetet i Tromsø opprettet i 2009 (et program for lærere 1.-7. trinn og et for 5.-8. trinn). Utdanningene er en nasjonal nyvinning da de utvider lærerutdanningene fra 4 til 5 år (mastergrad), gir større faglig fordypning i sentrale skolefag, studentene tilegner seg kunnskap i forsknings- og utviklingsarbeid samt at kravene til praksisdelen er utvidet. Disse mastergradsprogrammene stiller krav om at praksis skal fungere som et integrerende element, fullverdig og samlende, i lærerutdanningen. Gjennom universitetsskolesatsingen har utdanningsinstitusjon, skoler og skoleeiere i Tromsø etablert et forpliktende partnerskap for å legge til rette for de nye mastergradsprogrammene og for sammen å utdanne fremtidens lærere. I dette partnerskapet har også forskning fått en helt sentral rolle. Mastergradsstudentene skal forholde seg til arbeidet i skolen på en vitenskapelig måte, og universitetsskolene blir arena for studentenes FoU-arbeider.

Målsettingen for etablering av universitetsskoler ble innledningsvis formulert todelt; 1) Universitetsskoleprosjektet skal etablere en "ny søm" innen lærerutdanning, både mellom universitet, kommune og skoler, og mellom teori og praksis, og 2) universitetsskolene skal bidra til å heve kvaliteten på lærerutdanningen og dermed også på grunnskolens undervisning.

Universitetsskoleprosjektet har bidratt til utvikling av modeller og strategier ("ny søm") for organisering, innhold og kommunikasjon om praksis i de nye lærerutdanningene. Prosjektet har organisert arbeidet i fire utviklingsområder; 1) utvikling av praksis (studentenes praksis i skolen), 2) kompetanseutvikling ved universitetsskolene, 3) praksisrettet forsknings- og utviklingsarbeid og 4) nettverk og spredning.

Det første utviklingsområdet *utvikling av praksis* har hatt som mål å utvikle gode rammer for kvalitet på praksisopplæringen ved å prøve ut nye former for samhandling mellom skoler og universitet. Sentrale grep har vært etablering av rektorforum, praksisteam ved skolene, fagdag om praksis, dialogseminarer, læringskafè osv. Utviklingsområdet har også fokusert på økt integrasjon mellom fagstudier, profesjonsstudier, forskning, teori og praksis i utdanningen, og har utarbeidet en Veiviser for praksis, nye beskrivelser for progresjon i praksis, videreutviklet praksisoppfølgingen fra universitetslærerne, sikret kvalifisering for bachelor- og masteroppgavene, implementert nye emneplaner i praksis osv. Prosjektet har ønsket å prøve ut nye praksisformer ved å utvikle modeller og kunnskap om forutsetninger for robust praksis. Det planlegges blant annet utprøving av modeller som trinnovertakelse, punktpraksis, osv. Målsettingen er å få universitetsskoler som fungerer som utdanningsinstitusjoner i praksis.

Det andre utviklingsområdet *kompetanseutvikling ved universitetsskolene* har hatt ambisiøse mål. Det har vært ønskelig å stimulere universitetsskolene slik at ansatte bygger kompetanse mot mastergradsnivå innen sentrale skolefag og pedagogiske satsingsområder. Det er ønskelig at praksislærere ved hver skole har tilstrekkelig kompetanse i det skolefaget (avhengig av fag mellom 15 og 60 studiepoeng) vedkommende veileder studenter i, samtidig som de har minimum 15 studiepoeng veiledning. Situasjonen i dag er at nesten alle praksislærerne har 15 studiepoeng i veiledning og flertallet har 30 studiepoeng (som var et prosjektmål). Når det gjelder veiledning er det med andre ord god måloppnåelse, mens når det gjelder kompetanse i skolefag, og veien mot mastergrad, er et stykke igjen. Dette utviklingsområdet bør følges opp med en plan som ivaretar en langsiktig utvikling av kompetanse i universitetsskolene. Det foreligger forslag om utprøving av andre modeller for kompetanseutvikling; bistillinger, utveksling av personell, PhD-stipender, stipendordninger for å ta mastergrad, frikjøp av personell osv.

Det tredje utviklingsområdet *parksisrettet FoU-arbeid* har hatt som mål å etablere strukturer for forsknings- og utviklingsarbeid som inkluderer studenter som medforskere. Dette utviklingsområdet har stått sentralt i prosjektet og nye strategier for studentaktiv forskning (aksjonslæring/ bacheloroppgavene) er implementert. Forsknings- og utviklingsarbeid er nå nært knyttet til praksissamarbeidet, og møteplasser for stimulering av samarbeidsrelasjoner mellom student, praksislærer og universitetslærer om studentaktiv forskning (trepertssamarbeid) er etablert, jfr dialogseminarer, læringskaféer osv. Universitetsskolene er i ferd med å utvikle seg i retning av å være et "verksted" for kunnskapsutvikling. Studentene har prøvd ut sine aksjoner (nærmere 70 studenter har gjennomført over 30 aksjoner i forbindelse med sine bacheloroppgaver studieåret 2012/2013). Skolene er involvert i flere FoU-prosjekter initiert fra ILP og resultater er i ferd med å komme til uttrykk i vitenskapelig formidling. Det ser også ut til at skolene er i ferd med å komme med initiativer til prosjekter tilpasset skolenes egne behov.

Det fjerde utviklingsområdet *nettverk og spredning* har bidratt til utvikling av nye former for nettverk og samarbeid mellom skole og universitet, jfr rektorforum, praksisteam, fagdager osv. Det har vært viktig hele veien at prosjektets resultater dokumenteres og gjøres tilgjengelig for andre praksisskoler og for fagfeltet som sådan. Det er etablert tett samarbeid mellom prosjektkoordinator og praksiskonsulenten ved ILP, som har bidratt til at nye rutiner og prosedyrer er utviklet i fellesskap, at det baserer seg på eksisterende praksis og har resultert i at praksisskoler har fått tilgang på nye rutiner, materiell osv. som er produsert i regi av universitetsskoleprosjektet nokså umiddelbart. På den måten er utvikling kontinuerlig spredt underveis. Prosjektet har også vært presentert på konferanser og rundt på skoler, materiell i form av informasjonsfolder er produsert og distribuert, nye nettsider om praksis i lærerutdanningen ved UiT foreligger og prosjektet har vært noe omtalt i media.

Det ser ut til å være enighet om at etablering av universitetsskoler har bidratt til å heve kvaliteten på lærerutdanningen. Det er likevel viktig å understreke at konseptet fortsatt er ungt og at potensialet ikke fullt ut er utnyttet. Videreføring av prosjektet vil kunne løfte lærerutdanningen ytterligere.

Det er ønskelig at man "gjør det samme en gang til", slik at de forsøkene som er gjort får anledning til å justere seg etter de første erfaringene og implementeres godt i de involverte organisasjonene. Samtidig er det ønskelig at det fortsatt gis rom for utprøving av nye modeller og strategier.

Oppsummering av evalueringer og tilbakemeldinger når det gjelder etablering av universitetsskoler i Tromsø understøtter unisont et ønske om videreføring. Meldingen er at vi er på rett vei. Det foreligger mange forslag og store ambisjoner for universitetsskolene i Tromsø. Høsten 2013 vil være en tid hvor drøfting av muligheter vil føre universitetsskolene over i en ny fase. Det planlegges for en ny fireårig prosjektperiode.

1 Pilot i praksis – universitetsskoler

Seks universitetsskoler tilknyttet lærerutdanningene ved Universitetet i Tromsø ble etablert i Tromsø kommune i 2010. Ideen om universitetsskoler dukket opp i forlengelse av fusjonen mellom Universitetet i Tromsø (UiT) og Høgskolen i Tromsø (HiT) fra året før, hvor lærerutdanningene ble et naturlig fellesprosjekt for de fusjonerte institusjonene. Parallelt med den lokale fusjonen kom Kunnskapsdepartementet med ønske om et kvalitetsløft når det gjaldt norske lærerutdanninger hvor departementet skisserte utfordringer for gjennomføring av praksisopplæring for studentene, og som utfordret det nye universitetet til å tenke nytt. Prosjekt Pilot i Nord, hvor målsettingen var å utvikle og etablere nye femårige masterutdanninger for lærere på 1.-7. trinn og 5.-10. trinn, ble et tilsvar på både de utfordringer det nye universitetet stod overfor i fusjonsprosessen og de utfordringene departementet utformet for norske lærerutdanninger. De nye lærerutdanningene ble en nyvinning i nasjonal sammenheng ved at de utvidet utdanningen fra 4 til 5 år og dermed la til rette for at studentene oppnår en mastergrad. De har lagt til rette for større faglig fordypning i sentrale skolefag, studentene tilegner seg betydelig kunnskap i forsknings- og utviklingsarbeid, samt at kravene til praksisdelen er utvidet. Dialog med Tromsø kommune ble etablert tidlig og sammen sådde kommunen og universitetet ideen om å etablere et begrenset antall universitetsskoler som kunne fungere som en kvalifisering- og utviklingsarena for å utvikle praksis tilknyttet de nye utdanningene.

Arbeidsgruppen, som var oppnevnt av styrene ved UiT og HiT for å utforme de nye lærerutdanningene, understrekte i sin rapport *Pilot i Nord. Profesjonelle lærer på alle trinn – integrert, differensiert og forskningsbasert lærerutdanning* fra 2008 betydningen av å få praksisopplæringen til å fremstå som en integrert, fullverdig og samlende del av lærerutdanningen, hvor praksis skulle holde høy kvalitet (Universitetet i Tromsø 2008). Praksis ble vurdert som et integrerende element hvor universitetsskoleprosjektet ved hjelp av noen nye grep ville koble praksis, undervisning og FoU-arbeid i utdanningen på en ny måte. Ideen ble illustrert som ønske om en "glassgang" mellom universitetet og skolene, hvor ikke bare studenter men også ansatte kunne vandre mellom de to arenaene. Utveksling av studenter, ansatte, undervisning og FoU-prosjekter skulle danne grunnlaget for samarbeidet. Det var ønskelig å rekruttere og gjøre et løft i helt vanlige skoler. Et sentralt spørsmål ved omlegging til masterutdanninger ble hvilke skoler var rustet til å tilby studentene på masternivået god praksis? De nye studentene ville komme ut med høyere utdanning enn flere av lærerne i skolen i dag har. Et sentralt satsingsområde for universitetsskoleprosjektet ble derfor **kompetanseutvikling ved universitetsskolene.**

Arbeidsgruppen understrekte også betydningen av å prioritere samarbeidet mellom universitetet og skolene om forsknings- og utviklingsarbeid, som de anså som en av forutsetningene for å lykkes med de nye masterutdanningene. Det var et sentralt argument, for å heve lærerutdanningene til masternivå, at lærerstudentene skal kunne forholde seg til arbeidet i skolen på en vitenskapelig måte (Pilot i Nord, 2008). Kunnskapsdepartementet på sin side stilte, gjennom Stortingsmelding 11 (2008 – 2009) *Læreren. Rollen og utdanningen*, også økte krav til kvalitetssikring av praksisdelen i lærerutdanningen og forventet et mer forpliktende samarbeid mellom utdanningsinstitusjonen, skolene og skoleeierne (Kunnskapsdepartementet 2009). Målsettingen var å utdanne lærere som i fremtiden kan utvikle og endre norsk skole i tråd med samfunnsutviklingen. Lærere må utdannes til å ha en reflektert holdning til egen praksis og være motivert for å delta i og gjennomføre systematisk utviklingsarbeid. **Utvikling av praksis og praksisrettet forsknings- og utviklingsarbeid** ble også to sentrale satsingsområder for prosjektet.

Arbeidsgruppen anbefalte at UiT inngikk en langvarig relasjon til et avgrenset antall skoler som ville betrakte seg selv som en aktør i lærerutdanningen (Pilot i Nord, 2008). De foreslo at det ble utviklet nettverk hvor universitet, skoler og skoleeiere kunne møtes jevnlig. Kunnskapsdepartementet ønsket seg et godt, bredt og likeverdig samarbeid mellom skoleeiere og utdanningsinstitusjonene om innhold i utdanninger, praksis, veiledning av nyutdannede lærere, kompetanseutvikling, FoU, skoleutvikling, lederutvikling, osv. (Kunnskapsdepartementet 2009). Selv om universitetet ønsket å etablere et begrenset antall universitetsskoler hvor et bredt spekter av temaer ville bli gjenstand for utvikling så ble det et sentralt punkt i prosjektet å ivareta spredning og involvering av også andre skoler. **Nettverk og spredning** ble prosjektets fjerde satsingsområde.

Universitetet i Tromsø og Tromsø kommune inngikk i mai 2010 en partnerskapsavtale for utvikling og etablering av seks universitetsskoler som modell for utforming av en ny og annerledes organisering av praksis. Partnerskapsavtalen ble i 2011 videreført frem til 31.12.2013. Avtalen prioriterte kompetanse, utvikling av praksis, FoU-arbeid, nettverk og spredning som fire sentrale utviklingsområder for prosjektperioden 2011 – 2013.

Den rapporten som her foreligger vil kort redegjøre for oppstart og etablering av universitetsskolene i Tromsø samt den nye organiseringen av praksis som prosjektet har resultert i. Rapporten vil også belyse forhold mellom målsettingene og de resultater vi kan se. Følgende problemstillinger vil også bli belyst: Skal ordningen med universitetsskoler videreføres? Hvilke muligheter står en videreføring av universitetsskoleprosjekt overfor?

Oppsummeringen og innspillene til veien videre som her foreligger er et bidrag til fortsettelsen av samarbeidet mellom Tromsø kommune og UiT om utvikling av universitetsskolene.

Sitat fra evalueringsprosessen:

"Dette er den viktigste veien til en bedre lærerutdanning."

2 Bakgrunnsmateriale

Rapporten baserer seg på en gjennomgang av arkivdokumenter tilknyttet prosjektet. I dette materialet foreligger plandokumenter, underveisrapporter, kompetansekartlegging, søknader fra universitetsskolene, partnerskapsavtaler osv. Det er gjennomført en kort spørreundersøkelse blant studenter (81 besvarelser, hvor 65 % var kvinner og 35 % menn), praksislærere (16 besvarelser, hvor 9 var kvinner og 7 menn) og universitetslærere (16 besvarelser, hvor 8 var kvinner, 7 menn og en ukjent) samt et fokusgruppeintervju med de seks rektorene fra universitetsskolene. Rapporten inkluderer også innspill fremmet under felles evalueringsmøte mellom styringsgruppmmpa og rektorforumet fra juni 2013 og fra samtaler med nøkkelpersoner fra prosjektets oppstartsfasen.

Spørreundersøkelsen til studenter, praksislærere og universitetslærere inneholdt spørsmål relatert til universitetsskoleprosjektet, dets fire satsingsområder og innspill til veien videre. For studentene fokuserte spørreskjemaet på deres opplevelse relatert til praksisopplæringen; sammenheng mellom teori, praksis og forskning, utprøving av egne ideer og gjennomføring av aksjon relatert til bacheloroppgaven, inkludering og oppfølging på praksisskolen/universitetsskolen, praksisoppfølging fra universitetet, fornøydhet, forslag til forbedringer osv. Spørreskjemaet til praksislærerne hadde også spørsmål relatert til fornøydhet om universitetsskoleprosjektet, lærerutdanningen og praksisopplæringen. I tillegg var spørsmål relatert til sammenheng mellom teori og praksis, studentenes rom for utprøving av egne ideer, involvering av studentene i kollegiet på skolen, veiledning av studenter, utbytte av praksisoppfølging fra ILP, arbeidet med bacheloroppgavene, egen veilederkompetanse, bruk av forskningsbasert kunnskap i veiledning av studentene, tanker om forbedringer m.m. Universitetslærerne fikk også spørsmål om fornøydhet relatert til universitetsskoleprosjektet og praksisopplæring, samt tanker for videreutvikling av dette. I tillegg var det inkludert spørsmål om sammenheng mellom teoriundervisning og praksisopplæring, egen forskning som del av undervisning av studenter, involvering av studenter som medforskere, integrasjon i lærerutdanningen osv. Rapporten oppsummerer ikke resultatene fra spørreundersøkelsene i sin helhet.

Målsettingen med rapporten er å oppsummere erfaringer som er gjort gjennom de innledende årene for universitetsskolesatsingen, samt å få frem konstruktive pekere for videre utvikling. Det er viktig å understreke at dette er et prosessdokument, og ikke en beskrivelse av hva veien videre kommer til å være. UiT Norges arktiske universitet og Tromsø kommune vil i løpet av høsten 2013 føre dialog om innholdet i universitetsskolenes videre utvikling, og det tas sikte på å undertegne ny partnerskapsavtale som gjelder perioden 2014-2017 innen utgangen av året.

Hensikten med denne rapporten er derfor å summere opp handlinger som er gjort for å bedre praksis tilknyttet lærerutdanningen ved ILP og åpne opp for gode diskusjoner om ytterligere kvalitetsforbedringer når det gjelder praksisopplæringen i lærerutdanningene ved ILP.

3 Universitetsskoleprosjektet

Universitetet i Tromsø (UiT) og Tromsø kommune er det første universitet og den første kommunen i Norge som etablerer universitetsskoler. Universitetsskoleprosjektet er forankret ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP) ved UiT og knyttet til Master i lærerutdanning for 1.-7. trinn og 5.-10. trinn.

Universitetsskoleprosjektet og -konseptet er utformet i fellesskap av UiT og Tromsø kommune, hvor utgangspunktet var forankret i problemstillingen; hvordan imøtekommer vi praksisutfordringene i de nye masterutdanningene på skolene?

Prosjektet ble innledet med et forprosjekt høsten 2010 og våren 2011. Hovedprosjektet har vært gjennomført i perioden 2011 – 2013.

Etter at UiT i samarbeid med Universitetet i Oslo ble tildelt det første senteret for fremragende utdanning (SFU) 1. januar 2012 inngår også prosjektet som et utviklingsområde i ProTed – Senter for fremragende lærerutdanning.

2.1 Mål og visjoner

Sammen med utvikling av de nye lærerutdanningene er etablering av universitetsskolene et direkte tilsvarende på utfordringene skissert i stortingsmeldinga om fremtidens lærer, rolle og utdanning (Kunnskapsdepartementet 2009). Formålet med etablering av universitetsskoler var å svare på utfordringene relatert til integrering av fagstudier, profesjonsstudier, forskning, teori og praksis samt å utvikle kompetanse i praksisskoler slik at de ble rustet til å ta imot studenter fra det integrerte mastergradsprogrammet. Det var nødvendig å legge til rette for et kompetanseløft i skolene og å utforme nye strategier for organisering av praksis. Det ble lagt opp til et tettere og mer forpliktende samarbeid mellom Universitetet i Tromsø og Tromsø kommune. Prosjektet har hatt som mål å bidra til bedre kvalitet på lærerutdanningen ved ILP, ved å utvikle modeller og kunnskap om robust praksis og å optimalisere betingelser for studentenes profesjonsutvikling. Det er samtidig et langsiktig ønske om å legge til rette for forskning som alternativ karrierevei i skolen, for lærere som ønsker å drive forsknings- og utviklingsarbeid samtidig som de forblir i skolen.

Målsettingen for prosjektet var formulert todelt:

- Universitetsskoleprosjektet skal etablere en "ny søm" innen lærerutdanning, både mellom universitet, kommune og skoler, og mellom teori og praksis.
- Universitetsskolene skal bidra til å heve kvaliteten på lærerutdanningen og dermed også på grunnskolens undervisning.

2.1.1 Forprosjektet

Forprosjektet 2011/2012 prosjekterte og konkretiserte hovedprosjektet. Det ble i tillegg utviklet kriterier for akkreditering av universitetsskoler, og prosessen med utlysning og utvelgelse av universitetsskoler ble gjennomført. Koordinator for hovedprosjektet ble tilsatt i denne fasen.

Rett før jul i 2010 gikk det ut invitasjon, signert ILP og Tromsø kommune, til skolene i Tromsø om å bli universitetsskoler. Det var ønskelig å rekruttere fire barneskoler og to ungdomsskoler. Det ble skissert

ambisjoner om et nært samarbeid mellom utvalgte skoler og lærerutdanningen, og det var utviklet kriterier for universitetsskolene som man forventet søkerskolene redegjorde for i søknaden og som de som ble valgt ut måtte forplikte seg til å arbeide mot i prosjektperioden. Kriteriene var utviklet i en prosess hvor de involverte var Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø, Tromsø kommune, med innspill fra rektormøtet i kommunen 21.10.10. (jfr brev til praksisskolene 09.12.2010).

Søknaden skulle reflektere følgende kriterier:

- Skolens forhold til sitt samfunnsmandat
- En faglig og pedagogisk foregangsskole
- De ansattes kompetanse
- Skolens forhold til praksis i lærerutdanningen
- Forsknings- og utviklingsarbeid

Det kom inn søknader fra 12 skoler; fem ungdomsskoler, seks barneskoler og en kombinert skole. Utvelgelsen ble gjennomført i et samarbeid mellom Universitetet i Tromsø og Tromsø kommune, og ble kvalitetssikret av styringsgruppa for universitetsskoler ved Universitetet i Oslo.

Følgende skoler ble valgt ut:

- Bjerkaker skole (1.-7. trinn)
- Gyllenborg skole (1.-7. trinn)
- Storelva skole (1.-10. trinn)
- Langnes skole (8.-10. trinn)
- Sommerlyst skole (8.-10. trinn)
- Workinnmarka skole (1.-7. trinn)

2.1.2 Hovedprosjektet

Med hovedprosjektet 2011-2013 fulgte oppstart av de seks utnevnte universitetsskolene. Følgende målsettinger ble formulert for prosjektperioden:

- Medvirke til utviklingen av Tromsø som innovativ kunnskapsby.
- Styrke lærerutdanningen.
- Utvikle og prøve ut nye og bedre former for samarbeid mellom grunnskoler og utdanningsinstitusjoner i høyere utdanning.
- Styrke forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til grunnskoler, som også inkluderer studenter som medforskere.
- Utvikle et forpliktende samarbeid mellom kommuner og Universitetet i Tromsø som kan bidra til et kvalitetsløft i grunnskolen og gjøre skolene til utdanningsinstitusjoner i praksis.

Forventningene som ligger i disse målsettingene som ble formulert ble gjennom en prosess innledningsvis konkretisert gjennom fire satsingsområder. Disse blir utdypet senere i rapporten. Universitetsskoleprosjektet hadde i tillegg til å svare på praksisutfordringene i oppgave å bidra til økt integrasjon i lærerutdanningene.

2.2 Prosjektorganisering

Prosjektet er som nevnt et samarbeidsprosjekt mellom UiT ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk, og Tromsø kommune ved de seks universitetsskolene. Et jevnbyrdig samarbeid mellom partene har vært av avgjørende betydning for å lykkes. ILP utgjør "navet" i prosjektet, og det påfaller ILP et særlig ansvar for forankring og utvikling.

Styringsgruppe

Styringsgruppa er et dialogforum for samarbeidspartnerne, der det tas prinsipielle avgjørelser. Styringsgruppas oppgave er å ha et strategisk blikk på prosjektet og sikre at prosjektet holder seg til mål, oppgaver og progresjon. Videre skal styringsgruppa sikre en klar ansvarsfordeling mellom Universitetet i Tromsø og Tromsø kommune og reforhandle aktuelle avtaler. Styringsgruppa sender en aktivitetsplan for hvert studieår til partnerne. Styringsgruppa skal bidra til å initiere tiltak for å skaffe økonomiske midler til prosjektet. Eventuelle midler til kommende delprosjekter skal fordeles av styringsgruppa.

Styringsgruppa er oppnevnt av og rapporterer til Universitetet i Tromsø og Tromsø kommune. Styringsgruppa har hatt følgende medlemmer i prosjektperioden:

- Hans Kristian Hernes, prodekan for forskning ved HSL-fakultetet, UiT, leder
- Sonni Olsen, instituttleder ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP), UiT
- Wenche Jacobsen, prosjektleder ved ILP, UiT (gikk ut 30.06.2012)
- Rachel Jakhelln, leder for ProTed – Senter for fremragende lærerutdanning ved ILP/UiT (erstattet Jacobsen 01.07.2012)
- Dag Elvevold, praksiskonsulent ved ILP, UiT
- Kari Henriksen, kommunaldirektør i Tromsø kommune
- Torill Sommerlund, skolefaglig rådgiver i Tromsø kommune (gikk ut 31.12.2012)
- Andreas Willersrud, politisk rådgiver for byråden for utdanning (erstattet Sommerlund fra 01.01.2013)

Styringsgruppa hadde sitt første møte 7. juni 2011. Den har gjennomført i alt 11 møter frem til august 2013, og har behandlet til sammen 42 saker. Prosjektkoordinator Kristin Skaalvik har fungert som sekretær for styringsgruppa.

Koordinator

Koordinator er ansvarlig for prosjektet, kontakten med universitetsskolene og er sekretær for styringsgruppa. Koordinator er også kontaktledd mot utdanningenes praksiskonsulent. Prosjektkoordinator for hovedprosjektet har vært Kristin Skaalvik. Koordinator er ansatt ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved Universitetet i Tromsø, prosjektet er faglig forankret hos instituttleder. Prosjektkoordinator ble tilsatt 1. mai 2011.

Rektorforum

Rektorforumet er en kommunikasjonsarena for rektorene ved universitetsskolene og koordinator.

Rektorforumet har hatt følgende medlemmer i prosjektperioden:

- Jan Fredrik Skogdal, rektor ved Bjerkaker skole
- Jill Solheim-Nilsen, rektor ved Gyllenborg skole
- Lise Arntzen, rektor ved Workinnmarka skole (Frøydis Fuhr fungerte som rektor ved Workinnmarka skole frem til april 2012)
- Greta Ollila, rektor ved Storelva skole
- Berit Ingrid Aasmo, rektor ved Langnes skole
- Rolf Øistein Barman-Jenssen, rektor ved Sommerlyst skole

Rektorforumet hadde sitt første møte 10. juni 2011. Forumet har gjennomført i alt 12 møter frem til og med juni 2013, og har hatt oppe til sammen 63 saker for behandling. Prosjektkoordinator Kristin Skaalvik har ledet arbeidet i rektorforumet

Praksisteam

Det er etablert et praksisteam på hver universitetsskole. Gjennom teamet møtes praksislærere for å sikre samarbeid om utvikling av praksis på skolen. Teamet ledes av koordinator for universitetsskoleprosjektet i samarbeid med rektor. Profesjonslærere fra ILP deltar også i møtene. Møte i praksisteamene har vært gjennomført to ganger pr år, de ble opprettet.

ProTed – Senter for fremragende lærerutdanning

Utvikling av universitetsskolene er som nevnt forankret i ProTed. ProTed er et Senter for fremragende utdanning oppnevnt og finansiert av NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen). Senteret er en integrert del av ILP ved UiT og Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS) ved Universitetet i Oslo (UiO). Senteret reguleres av en konsortieavtale mellom UiT og UiO.

ProTed skal bidra til utvikling av modeller for fremragende lærerutdanning. Et av senterets prioriterte utviklingsområder er utvikling av universitetsskoler og profesjonell praksis.

Universitetsskoleprosjektene i Tromsø og Oslo, samarbeider om utvikling av modeller og konsepter for universitetsskoler og hvor synergier mellom prosjektene genereres. Det felles utviklingsarbeidet følges opp i ProTed.

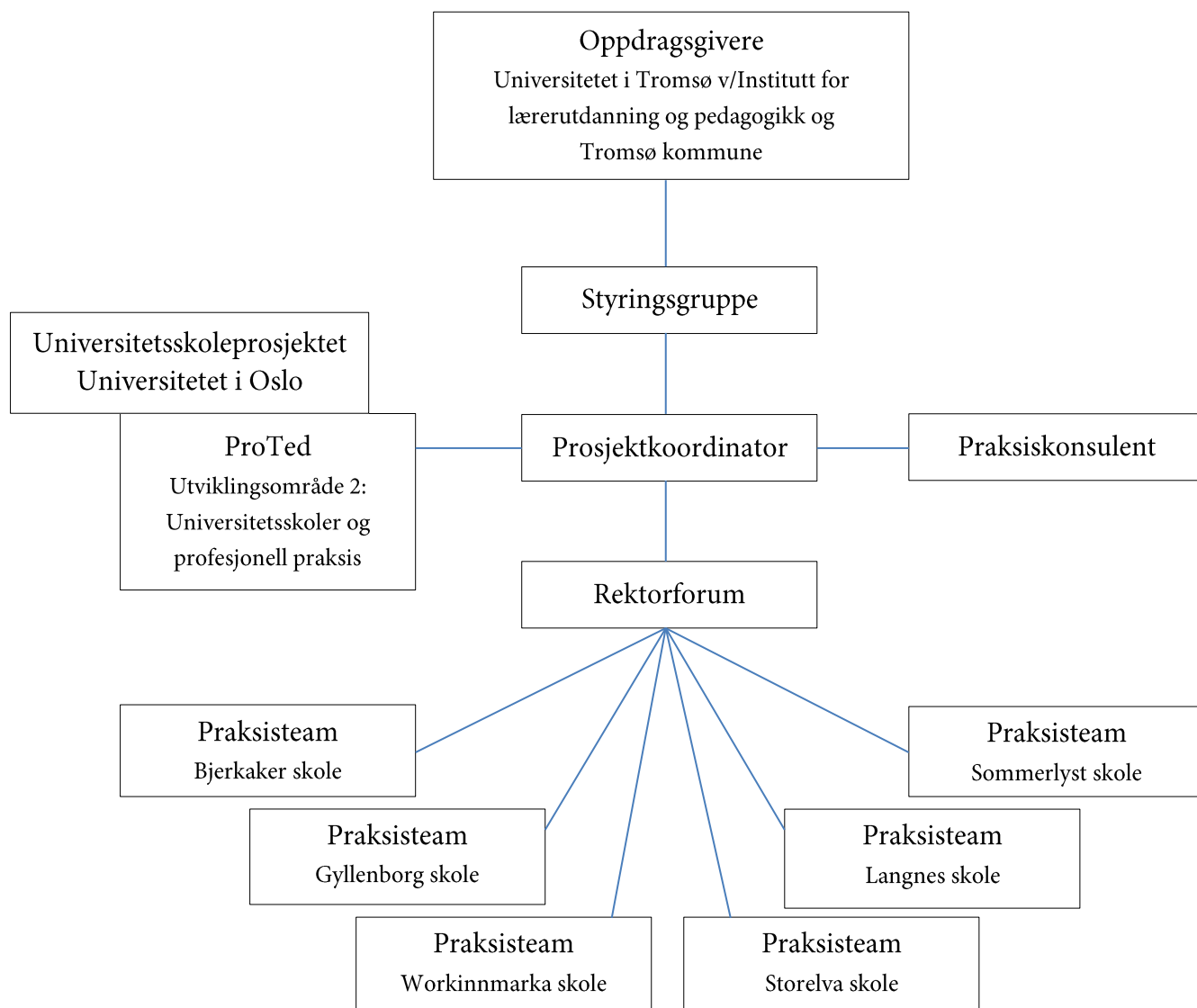
Universitetsskoleprosjektet i Tromsø hadde betydning for at UiT og UiO fra 01.01.2012 fikk tildelt det første senteret for fremragende utdanning i Norge. Det var gjennom bl.a. samarbeidet om utvelgelse av universitetsskoler de to miljøene møttes og hvor ideen om en fellessøknad til NOKUT vokste frem. Formelt inngår koordinator for universitetsskoleprosjektet som medlem av ProTeds-utviklingsområde Universitetsskoler og profesjonell praksis, samtidig er leder for ProTed representert i styringsgruppen for universitetsskoleprosjektet.

Leder for ProTed i Tromsø er Rachel Jakhelln og for ProTed i Oslo er Andreas Lund.

For mer informasjon om ProTed – Senter for fremragende lærerutdanning se senterets websider: www.uv.uio.no/proted

Figur 1 Organisering av universitetsskoleprosjektet

2.3 Prosjektfinansiering

Prosjektet har vært finansiert ved at de samarbeidende virksomhetene har ivaretatt egne kostnader knyttet til prosjektets aktiviteter. I tillegg har Tromsø kommune og Universitetet i Tromsø dekt utgifter knyttet bl.a. til prosjektkoordinator med 50 % hver.

4 Prioriterte utviklingsområder – “ny søm”

Universitetsskoleprosjektet har bidratt til utvikling av modeller og strategier for organisering, innhold og kommunikasjon om praksis i de nye lærerutdanningene ved ILP. Prosjektet har organisert arbeidet i fire utviklingsområder;

- 1) Utvikling av praksis (studentenes praksis i skolen)
- 2) Kompetanseutvikling ved universitetsskolene
- 3) Praksisrettet forsknings- og utviklingsarbeid
- 4) Nettverk og spredning

Under følger en redegjørelse for de grep som har vært gjort fra prosjektets/ILPs og Tromsø kommunes side i prosjektperioden, samt en oppsummering av refleksjoner relatert til denne innsatsen samt innspill til veien videre.

Til samme bidrar disse nye modellene og strategiene til en “ny søm” for gjennomføring av praksis i utdanningen ved ILP.

4.1 Utvikling av praksis (studentenes praksis i skolen)

Stortingsmeldingen om læreren, rollen og utdanningen (Kunnskapsdepartementet 2009) stiller nye krav til studentenes praksisopplæring. Det handlet blant annet om å utvikle system for kvalitetssikring av praksisskoler, praksislærere og den praktiske opplæringen. Føringene fra Kunnskapsdepartementet resulterte blant annet i at ble utviklet egne emneplaner for praksis det i studieplanene for de nye lærerutdanningene ved UiT. Dette hadde ikke vært gjort tidligere. Progresjon i emneplanene ble tilpasset progresjon i mastergradsløpet, dvs det ble anvendt nivåer fra kvalifikasjonsrammeverket (1000-, 2000- og 3000-nivå) (Kunnskapsdepartementet 2011).

Målsettinger for dette utviklingsområdet:

- Utvikle gode rammer for kvalitet på praksisopplæringen ved å prøve ut nye former for samhandling mellom skoler og universitet.
- Bidra til økt integrasjon mellom fagstudier, profesjonsstudier, forskning, teori og praksis i utdanningen
- Prøve ut nye praksisformer ved å utvikle modeller og kunnskap om forutsetninger for robust praksis
- Gjøre universitetsskolene til utdanningsinstitusjoner i praksis

4.1.1 Grep

Følgende grep i form av tiltak og handlinger har vært prioritert for å imøtekomme målsettingene innenfor dette utviklingsområdet i prosjektperioden.

- Utarbeider en Veiviser for praksis 2012 – 2013. Målsettingen med veiviseren er at studenter, praksislærere og skoleledere ved universitetsskolene, samt fagansatte ved ILP, får den informasjonen som er nødvendig. Studentene skal sikres en helhetlig praksis, uavhengig av hvilke lærerutdannere de møter.
 - Status: Heftet ble utarbeidet for studieåret 2012 – 2013 og distribuert til universitetsskolene. “Veiviseren” vil for skoleåret 2013 – 2014 være utformet som en egen internettside hvor informasjon kontinuerlig vil oppdateres (uit.no/ilp/praksis). Heftet ble

- utarbeidet i et samarbeid mellom ILP, praksislærere, skoleledere og praksiskonsulentene for praksisskolene.
- Utdanne flere praksislærere.
 - Status: Det er gjennomført opptak på Veiledning for lærere 1.-10., både I og II, med mange lærere fra universitetsskolene (se under utviklingsområdet om kompetanseutvikling ved universitetsskolene på side 17)
 - Felles fagdag om praksis våren 2012 for å forberede praksislærere og universitetslærere på de nye grepene som vil gjelde for skoleåret 2012/2013.
 - Status: Praksisdagen ble dessverre ikke gjennomført pga streik i utdanningssektoren. Dette førte til at praksislærerne ikke fikk den informasjonen de skulle ha om bl.a. bacheloroppgavene før etter at skoleåret startet.
 - Arrangerer dialogseminarer for studenter, praksislærere, skoleledere og universitetslærere med fokus på helhet, sammenheng og integrasjon i praksisopplæringen (fagdager for praksis).
 - Status: Det har for studieåret 2012/2013 vært gjennomført tre dialogseminarer for 3. årskull.
 - Arrangerer læringskafè for studentene på 3. årskurs med fokus på oppsummering av praksiserfaringer.
 - Status: Det ble gjennomført læringskafè etter praksisperioden høsten 2012 og våren 2013.
 - Tilby studentene alternativ praksis med skoleutvikling som et vesentlig element.
 - Status: Praksis for 4.årsstudentene planlegges som skoleovertakelse (januar 2014)
 - Universitetslærer følger opp sine studenter i praksis med praksisoppfølging (besøk på skolene).
 - Status: Praksisoppfølging gjennomføres. Det er i tillegg utarbeidet nye retningslinjer for gjennomføring av praksisoppfølgingen.
 - Kvalifisere studenter og praksislærere for BA- og MA-oppgaven.
 - Status: Det er utviklet et bacheloroppgavehefte som beskriver prosess og innhold i bacheloroppgavene som studentene jobber med tredje studieår (oppgaven bygger på et utviklings-/aksjonslæringsprosjekt). Studenter og praksislærere har i tillegg sammen med universitetslærere drøftet opplegget på dialogseminarene. Studentene har gjennom året deltatt på tre obligatoriske oppgaveseminarer, og praksislærerne har drøftet arbeidet med oppgavene i praksisteamene på de enkelte skolene og i forbindelse med praksisopplæringen studentene gjør i sin andre periode.
 - Utvikle kriterier for vurdering av studenter i praksis med læringsutbytteformuleringer, og studentenes obligatoriske arbeider/oppgaver i tilknytning til praksis.
 - Status: Det er utviklet kriterier for vurdering av studenter i praksis, med progresjon fra 1000 til 2000 nivå og utbytteformuleringer. Det har vært gjennomført et arbeidsseminar med praksislærere for evaluering av dokumentet Vurderingsrapport for praksis.
 - Etablere innføringskurs om praksis for lærerstudentene, praksislærerne og faglærerne
 - Status: Dette er ikke gjennomført
 - Invitere til praksisseminar for universitetslærere, skoleledere og praksislærere:
 - Status: Praksisseminaret ble gjennomført 13. mai 2013.
 - Søker om tilskudd til økonomisk støtte for utvikling av universitetsskoler i Tromsø.
 - Status: HSL-fakultetet søkte RDA-midler til prosjektet. Prosjektet ble ikke tilgodesett med midler.
 - Organisere praksislærerne ved universitetsskolene i team.
 - Status: Universitetsskolene har etablert praksisteam ved skolene. Disse ledes av koordinator fra universitetsskoleprosjektet i samarbeid med rektor. Det har vært gjennomført ca to møter per år i disse lokale teamene.
 - Implementerer de nye emneplanene for praksis i universitetsskolene.
 - Status: Skolene har tatt i bruk de nye emneplanene.
 - Bidrar til utvikling av systematikk for gjennomføring av praksis og mottak av studenter for en enhetlig praksis på tvers av skolene.
 - Status: ILP, skoleledere og praksislærere har bidratt til utvikling og implementering av Veiviser for praksis 2012-2013.
 - Evaluerer erfaringene med bacheloroppgavene blant praksislærerne.
 - Status: ILP gjennomførte en skriftlig evaluering i mars 2013. Følgende temaer var inkludert i evalueringen: kjennskap til aksjonslæring, nytte av dialogseminarene og BA-heftet, i

tillegg kommenterte praksislærerne fritt rundt flere forhold relevant for arbeidet med bacheloroppgavene.

4.1.2 Oppsummering av resultater

Gjennom universitetsskoleprosjektet har UiT og Tromsø kommune prøvd ut nye, og justert etablerte, former for samhandling mellom skoler som legger til rette for praksis og universitetet som ansvarlig for lærerutdanningene. Hensikten har vært å utvikle strukturer som anerkjenner og styrker de to arenaene, slik at de sammen på en god måte stimulerer studentenes læring og utprøving, både når det gjelder teori og praksis.

Tilbakemelding fra aktørene i prosjektet er at det har skjedd mye positivt med opplegget rundt praksis. Bl.a. nevnes at praksisteam har skapt økt bevissthet om kvalitet i den praksisen som foregår ved skolene og heftet Veiviser for praksis har bidratt til at studentene nok opplever praksis som mer lik mellom skolene. Summen av de nye grepene oppleves å ha bidratt til økt kvalitet på praksis og prosjektet har bidratt til tydeligere krav til praksisopplæringen.

Det trekkes frem at økt fokus, justering av systematikken og etablering av nye møteplasser har bidratt til bedre integrasjon mellom universitet og skolene. Opplegget er gjennomarbeidet med flere nye grep for å sikre helhet og sammenheng mellom emneplaner i profesjonsfaget, studentaktiv forskning og praksis. BA-oppgavene forankret i profesjonsfaget er et konkret eksempel på et slikt grep. Det er også gjort forsøk med konkrete tiltak for å koble undervisning i skolefag med FoU-oppgave for førsteårsstudenter og praksis (eks fra norskfaget). Både læringskafé og dialogseminarer nevnes som positive bidrag til økt integrasjon.

Samarbeidsklimaet mellom aktørene ser også ut til å ha utviklet seg positivt. På ledernivå opplever rektorene å være nærmere utdanningen enn tidligere, og praksislærere som har vært involvert i utvikling av for eksempel videreutdanninger eller nye prosedyrer, rapporterer til sine ledere at det har vært motiverende prosesser. Det fortelles jevnt over om gode møter mellom studenter, universitetslærere og praksislærere, selv om det på dette området ser ut til å være mer å gå på når det gjelder samkjøring omkring den enkelte student. Flere trekker frem at når det gjelder veiledning er det ønskelig med utveksling av erfaring, utvikle en felles forståelse og få til bedre systematikk. Økt nærhet mellom universitetsskolene og ILP har bidratt til at disse skolene er i ferd med å oppleve å være utdanningsinstitusjoner i praksis.

Skolene trekker frem studentene når de skal fremheve hva de har vært mest fornøyd med når det gjelder det nye opplegget. De opplever interesserte, engasjerte og reflekterte studenter som holder høyt faglig nivå. Studentenes engasjement, arbeidet med bacheloroppgavene, deltakelse på dialogseminarer og møter i de lokale praksisforumene har hver på sin måte bidratt til gode samtaler om utvikling av skole og undervisning.

Flere understreker at det har vært av avgjørende betydning at koordinator for universitetsskoleprosjektet har kommet til skolene og ledet møtene i praksisteamene. Det har sikret gjennomføring og opprettholdt faglig fokus. Denne funksjonen bør videreføres.

Arbeidet med å utvikle praksis gjennom universitetsskoleprosjektet har blitt lagt merke til nasjonalt og den gode kontakten mellom skole og utdanning i Tromsø var en viktig begrunnelse for at Universitetet i Tromsø ved ILP fikk tildelt ProTed.

Sitat fra en rektor:

“Studentgruppa vi har møtt har vært imponerende. Jeg føler at de har blitt satt på et fokus fra ILP som er et annet spor enn vi har sett tidligere. De er mer ambisiøs og målretta, og gir et veldig godt inntrykk når de er ute i praksis.”

Sitat fra to studenter:

“Jeg har hatt gode praksislærere som har gitt meg rom til å skape egne erfaringer.”

“Jeg er veldig fornøyd med at jeg fikk frihet til å gjennomføre egne undervisningsopplegg.”

4.1.3 Innspill til veien videre

- Gjør det samme en gang til! Det er ønskelig at de nye grepene som er utviklet og iverksatt får satt seg i organisasjonene. Kun mindre justeringer basert på nye erfaringer bør integreres kommende studie-/skoleår (gjenta opplegget 2012/2013).
- Gjennomgå og styrk praksistrekanten (student, praksislærer, universitetslærer). Foreta justeringer som sikrer samkjøring, avklarer forventninger og skaper forutsigbare rammer (rutiner for progresjon, kommunikasjon og kvalitetssikring av innhold). Det antydes behov for å øke bevisstheten om forholdet mellom profesjonsutøvelse og studentaktiv forskning i praksisopplæringen.
- Utarbeide en faglig redegjørelse for progresjonsnivåene for praksis på en måte som er lett anvendelig i veiledning (hva skal praksislærer se etter, hvor skal studentens refleksjonsnivå være, osv.).
- Prøve ut nye modeller for praksis og praksisveiledning: for eksempel punktpraksis og veilederteam.
- Inkludere hele skolen i gjennomføring av praksis.
- ProTed bør beskrive kvalitetsindikatorer for gjennomføring av praksis i lærerutdanningen.

Eksempel 1-2. Pedagogiske samarbeidsmodeller anvendt for utvikling av praksis

Eksempel 1

Dialogseminar

Dialogseminarer kan beskrives som en pedagogisk møteplass mellom tre parter: praksislærere, universitetslærere og lærerstudenter, hvor aktuelle tema i utdanningen tematiseres ved hjelp av forelesinger, praksisfortellinger og gruppedialoger.

Dialogseminarene har vært et viktig verktøy relatert til samhandling og utvikling av de nye femårige lærerutdanningene i Tromsø. Det har eksempelvis vært målrettet bruk av dette verktøyet for å ivareta og utvikle samarbeidet om studentenes BA-oppgave for kull 2010 i MA-utdanningen 1-7 og 5-10.

Les mer:

Rørnes, Karin (2013). Dialogseminaret – knutepunkt og arena for FoU i lærerutdanningen. I Brekke, Mary og Tom Tiller (red.), *Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen* (s 204-220). Universitetsforlaget.

Eksempel 2

Læringskafé

Læringskafé kan beskrives som en pedagogisk møteplass hvor de involverte får anledning til å dele og utveksle praksiserfaringer. Gjensidig refleksiv læring og kritisk tenkning om situasjoner er et mål for disse møtene.

Læringskafé som metode har vært et viktig verktøy for å ivareta studentenes behov for å oppsummere egne erfaringer umiddelbart etter en praksisperiode.

Les mer:

Thunberg, Odd Arne (2013). Læringskafé som metode. I Brekke, Mary og Tom Tiller (red.), *Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen* (s 221-232). Universitetsforlaget.

4.2 Kompetanseutvikling ved universitetsskolene

De nye 5-årige lærerutdanningene førte med seg en erkjennelse av at kompetansenivået i skolene ikke var tilstrekkelig for veiledning av masterstudentene i praksis. Innenfor rammene av universitetsskoleprosjektet innledet skole, kommune og universitet et samarbeid om et kompetanseløft.

Målsettinger for dette utviklingsområdet:

- Skolen skal ha ansatte med kompetanse på master-/hovedfagsnivå innen sentrale skolefag/pedagogiske satsingsområder, eller forplikte seg til dette i løpet av en periode.
- En praksislærer ved hver skole skal ha tilstrekkelig kompetanse i det skolefaget vedkommende veileder studenter i.
- Målsettingen er å ha praksislærere med tilfredsstillende kompetanse i norsk og matematikk (30 studiepoeng på barnetrinnet og 60 studiepoeng på ungdomstrinnet) innen juni 2013.
- Målsettingen er å ha praksislærere med tilfredsstillende kompetanse i fagene engelsk, naturfag og samfunnsfag (30 studiepoeng på barnetrinnet og 60 studiepoeng på ungdomstrinnet) innen juni 2014.
- Praksislærer skal ha minimum 15 studiepoeng i veiledning og det er ønskelig med påbygning til 30 studiepoeng.
- Målsettingen er at flertallet av praksislærerne har 30 studiepoeng veilederkompetanse innen juni 2013.

4.2.1 Grep

Følgende grep i form av tiltak og handlinger er prioritert for å imøtekomme målsettingene innenfor dette utviklingsområdet i prosjektperioden.

- Videreføre tilbudet om videreutdanning i Veiledning for lærere 1.-10. trinn
 - Status: Studieemnene PED-6314 *Veiledning for lærerutdannere i praksisfeltet del 1* (15 stp) og PED-6319 *Veiledning for lærerutdannere i praksisfeltet del 2* (15 stp) ble gjennomført både i 2011/2012 og 2012/2013. I alt 30 lærere fra universitetsskolene har deltatt på del 1 og 17 lærere på del 2. Søkere fra universitetsskolene utgjorde ca halvparten av de som ble tatt opp på disse to utdanningene. I tillegg har noen lærere deltatt på PED-6316 og

PED-6320 *Veiledning for nyutdannede i skole og barnehage* del 1 og 2 (hver på 15 stp).

- Utvikle master i veiledning (MiV) fra høsten 2012 (studieretning i pedagogikk) for 1.-10. trinn
 - Status: Det er utarbeidet studieplan for utdanningen, UiT har satt utdanningen på vent inntil videre.
- Tilby videreutdanning/emne LRU-6300 *Lesing og skriving som grunnleggende ferdigheter i og på tvers av fag for lærere på 1.-7. trinn*, som krediteres med 15 stp.
 - Status: Utdanningen startet i januar 2013 opp med 12 studenter, hvorav fire er lærere fra universitetsskolene. Det har vært høstet gode erfaringer når det gjelder involvering av praksislærere i utvikling av emnet.
- Tilby videreutdanning/emne LRU-6300 *Matematikdidaktikk for lærere på 1.-7. trinn*, som krediteres med 15 studiepoeng.
 - Status: Utdanningen startet høsten 2013 opp med 28 studenter, hvorav fire er lærere fra universitetsskolene.
- Forsøke å tilby videreutdanning/emne i engelsk, 15 studiepoeng for 8.-10. trinn med oppstart høst 2012.
 - Status: Oppstart er utsatt til høsten 2013.
- Sette sammen felles faglitteratur (bokpakke) i tilknytning til praksis og profesjonsfaget for studenter og praksislærere.
 - Status: Diverse litteratur er formidlet til universitetsskolene.
- Tilby universitetsskolens lærere videreutdanning uten studieavgift
 - Status: ILP har tilbudt universitetsskolelærere videreutdanning i veiledning for lærere, matematikk og norsk uten studieavgift.
- Tilby videreutdanninger som universitetsskolene etterspør, med en organisering som passer skolene og lærerne.
 - Status: Skolene har utarbeidet en behovsplan som er overlevert ILP. Det har i perioden vist seg vanskelig for ILP å imøtekomme etterspørselen, noen utdanninger har blitt prioritert. Søkergrunnlaget har blitt lagt til grunn for prioriteringer.
- Tilbyr universitetsskolene diverse forelesninger som kan presenteres for skolens kollegium
 - Status: Det er etablert en Foredragsbank til disposisjon for universitetsskolene. Flere skoler har benyttet seg av tilbudet.
- Planlegge "kompetanseuker" for lærerne i skolene og universitetslærerne i forbindelse med studentenes klasse-/trinnovertaking i uke 6 og 7 i 2014.
 - Status: Dette er et forslag som vil drøftes i rektorforumet høsten 2013.
- Tromsø kommune overfører midler øremerket videreutdanning til universitetsskolene.
 - Status: Tromsø kommune har øremerket bevilgning på kr 450 000 til skolene.
- Utarbeide en oppdatert oversikt over kompetanse og kompetansebehov ved universitetsskolene.
 - Status: ILP har kartlagt kompetanse og kompetansebehov ved universitetsskolene. Kartleggingen har dannet grunnlag for instituttets utarbeidelse av Plan for etter- og videreutdanning for universitetsskoler og praksisskoler 2012 – 2015 (datert 28.02.2013).
- Universitetsskolene utvikler og følger en intern plan for kompetanseutvikling.
 - Status: Skolene har utarbeidet og overlevert slike planer til fag og utviklingsenheten i Tromsø kommune. Omfanget er begrenset, skolene har knapphet på frikjøpsressurser.
- Universitetsskolene deltar på seminarer, kurs og fagdager, samt etter- og videreutdanningstilbud som universitetet tilbyr.
 - Status: Det har blant annet vært gjennomført en læringskonferanse med psykolog og skoleforsker Hans Åke Scherp, og dagskonferanse om indre motivasjon og ungdom og om medarbeideres læring og utvikling. Omfanget av tilbudet har vært noe begrenset pga knapphet på frikjøpsressurser.
- Universitetsskolen bidrar med diverse forelesninger for studentene ved ILP på forespørsel.
 - Status: Det har vært gjennomført mindre kurs bl.a. i skriftforming og klasseforeldremøter for studentene. I tillegg har lærere fra universitetsskolene undervist i kunst og håndverk og naturfag.

- Universitetsskolene bidrar inn i utviklingsprosjekter.
 - Status: Praksislærere har vært involvert i utvikling av videreutdanningstilbud, FoU-prosjekter og eksempelvis ved utarbeidelse av dokumentet Refleksjons- og planleggingsdokument for et undervisningsopplegg.

4.2.2 Oppsummering av resultater

Kompetanseutvikling ved universitetsskolene er et av de utviklingsområdene hvor ambisjonene på vegne av universitetsskolene har vært store. Det er ønske om å få til et kompetansenivå vi ikke ser i så mange skoler i Norge i dag. Partene i prosjektet ønsker å få dette til, men målene krever strategisk jobbing over tid, i tillegg til ekstern finansiering eller allokering av egne ressurser. UiT og Tromsø kommune må legge opp langsiktige strategier for å komme i mål med ambisjonene og får man det til vil Tromsø kommune være en foregangskommune når det gjelder kompetansenivå hos lærere i grunnskolen.

Ambisjonene for universitetsskoleprosjektet er at skolene skal ha ansatte med kompetanse på master-/hovedfagsnivå innen sentrale skolefag og pedagogiske satsingsområder. På barnetrinnet er det ønskelig med profesjonsfaglig mastergrad (pedagogikk, spesialpedagogikk, skoleledelse osv), mens det på ungdomstrinnet er ønskelig med mastergrad primært i skolefag. Ambisjonene er dermed større enn forslaget fra Kunnskapsdepartementet (2009), som foreslår at man på ungdomstrinnet skal ha 60 studiepoeng for å undervise i norsk/samisk, matematikk og engelsk og på barnetrinnet 30 studiepoeng for å undervise i norsk/samisk og matematikk. På begge trinn skal de som veileder studenter i praksis ha minimum 15 studiepoeng i veiledning. I universitetsskoleprosjektet er det ønskelig at praksislærer har 30 studiepoeng veilederkompetanse, samt at veiledning på ungdomstrinnet i tillegg krever 60 studiepoeng i fag de veileder/underviser i.

Kompetansekartlegging i universitetsskolene har vist at kompetansenivået fortsatt er et godt stykke unna ønsket nivå, men det har likevel skjedd en positiv utvikling i prosjektperioden. Det er svært få praksislærere som i dag har en høyere grad i form av en master eller et hovedfag, men når det gjelder veilederkompetanse er universitetsskolene i ferd med å nå målene til Kunnskapsdepartementet (minimum 15 studiepoeng) og i ferd med å nå prosjektmålet (flertallet har 30 studiepoeng).

Om noen år vil nyutdannede lærere i tromsøskolen ha mastergrad. Det er viktig å stimulere og utvikle alternative karriereveier for "eldre" lærere, slik at ikke kompetansenivå bidrar til ubalanse i lærerkollegiene. Det vil fortsatt være slik at seniorenene har verdifull erfaring. Mange har tilleggsutdanning ut over 4-årig lærerutdanning, men som ikke er kreditert med høyere grad.

Når det gjelder videreutdanning trekkes tilbudet om veiledning frem som særlig positivt. Det har vært forholdsvis få lærer fra universitetsskolene som har benyttet seg av tilbudet ut over disse (eksempelvis tilbudet om 15 studiepoenggivende emner i norsk og matematikk). Det er grunn til å spørre hvorvidt Tromsø kommune og ILP sammen har greid å mobilisere ressurser til et kompetanseløft. Det er viktig å understreke at universitetsskolene som konsept fortsatt er under utvikling og at resultater på dette utviklingsområdet må gis mer tid. Det vil mest sannsynlig ta noe tid før lærerne finner sin personlige motivasjon og ser sin personlige løsning for å kvalifisere seg mot master. Det etterlyses tilbud om videreutdanning for lærere på ungdomstrinnet. Det er mange lærere som ønsker etter- og videreutdanning, det har vist seg å være en utfordring for skolene er at de ikke kan sende for mange av gangen.

Det kommer frem i evalueringene positive tilbakemeldinger om fagpersonell fra ILP som har forelest for lærerkollegiet på universitetsskoler, og også når lærer fra universitetsskolene har undervisning studentene på ILP i spesifikke temaer. Det ønskes mer utforskning når det gjelder dette, og det ønskes tiltak for at fagmiljøene på skolene og på universitetet skal utvikle felles språk og kunnskap, og da særlig om oppfølging og veiledning av studentene. Det må utvikles en større forståelse mellom aktørene, som bygger på en gjensidig anerkjennelse av at det læres teori og praksis på begge disse læringsarenaene.

Flere praksislærere opplever at universitetsskoleprosjektet har bidratt til at de utvikler seg positivt som praksislærere, de har fått mer fokus på forskning som omhandler skolen og på hvordan skolen kan forbedre seg.

4.2.3 Innspill til veien videre

- Det bør utformes en langtidsplan (5 – 10 år) for et kompetanseløft i universitetsskolene, som også kan danne utgangspunkt for utforming av søknader om ekstern finansiering som selges inn som et kompetanseløft i region nord mot utdanningsdirektoratet, NOKUT osv.
- Prøve ut nye modeller for kompetanseutvikling: for eksempel bistillinger, utveksling av personell, PhD-grader, stipendordninger (for å ta mastergrad), frikjøp av personell, alternativ måter å tilrettelegge for videreutdanning osv.
- Jobbe videre for å styrke den fellesfaglige plattformen mellom universitetsmiljøet og fagmiljøene i universitetsskolene, inkludert å redegjøre for hva en slik fellesfaglig plattform bør inneholde av kunnskap, verdier og holdninger. Aktuelle temaer; etikk, forskningsmetoder, veiledning, modellutvikling osv.
- Utvikle veiledning som et fellesprosjekt mellom universitets- og praksislærere.
- Involvere flere miljøer ved Universitetet i Tromsø for å samle ressurser og muligheter til å imøtekomme kompetansebehovet i universitetsskolene.
- ProTed bør beskrive kvalitetsindikatorer når det gjelder kompetanse hos lærerutdannere for en god lærerutdanning

Eksempel 3-4. Faglitteratur utviklet ved ILP for bruk i undervisning

Eksempel 3

Grepperud, Gunnar og Siw Skrøvset (2012). Undervisningslære. Eksempler, ideer og refleksjoner. Gyldendal norsk forlag.

Eksempel 4

Brekke, Mary og Tom Tiller (red.) (2013). Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen. Universitetsforlaget.

4.3 Praksisrettet forsknings- og utviklingsarbeid

ILP ønsker gjennom økt fokus på samarbeid om forsknings- og utviklingsarbeid, mellom skole og universitet, å skape en helhetlig og forskningsbasert utdanning. Universitetet i Tromsø var tidlig ute med å tenke nytt rundt involvering av studenter i forskning. Med forskningsmeldingen (St.meld. nr. 18 2012-2013) som kom våren 2013 fikk de strategiene vi her hadde valgt støtte, og begrepet studentaktiv forskning dukket opp og passet godt til det vi hadde forsøkt å få til bl.a. gjennom opplegget for bachelor- og masteroppgaver. Målsettingen med en forskningsbasert utdanning er å sikre kvalitet i utdanningen, og å styrke studentenes sluttkompetanse. Evalueringer har vist at praksisnær forskning og utvikling bidrar til økt utdanningskvalitet når det gjelder profesjonsutdanninger (Kunnskapsdepartementet 2013). Resultatene er mest synlige i de utdanningene der også studentenes eget arbeid og læringsformer inngår i forståelsen av hva en forsknings- og utviklingsbasert utdanning er.

ILP har valgt å forankre studentenes FoU-arbeid metodisk i strategier hentet fra aksjonslæring og aksjonsforskning. For skoleåret 2012/2013 har dette vært rammene for studentenes arbeid med bacheloroppgaver. Gjennom aksjonslæring blir studentene introdusert for strategier for systematisk å "forske" på eget arbeid. Studentene lærer gjennom bruk av vitenskapelige metoder å observere (undre seg), reflektere, prøve ut (aksjon) og evaluere egne forsøk i praksis. Universitetsskolene, til forskjell fra andre praksisskoler, involveres særlig når det gjelder å utvikle en arena for utprøving av slike pedagogiske og didaktiske modeller som grunnlag for studentenes bachelor- og mastergradsprosjekter. Praksislærere ved universitetsskolene har derfor det siste året blitt introdusert for aksjonslæring og anvendelse av vitenskapelige metoder i systematisk endringsarbeid. Skolene har anledning til å initiere prosjekter som er i tråd med egne utviklingsmål.

Studentene ved ILP skal lære seg strategier for endrings- og utviklingsarbeid tilpasset en fremtidsrettet skole.

Målsettinger for dette utviklingsområdet:

- Etablere forsknings- og utviklingsarbeid som inkluderer studenter som medforskere
- Knytte forsknings- og utviklingsarbeid til praksissamarbeidet, og utvikle samarbeidsrelasjoner mellom student, praksislærer og universitetslærer om studentaktiv forskning (trepartssamarbeid)
- Universitetsskolene skal være et verksted for kunnskapsutvikling

4.3.1 Grep

Følgende grep i form av tiltak og handlinger er prioritert for å imøtekomme målsettingene innenfor dette utviklingsområdet i prosjektperioden.

- Motivasjonsforedrag for universitetslærere om praksisrettet FoU-arbeid ved universitetsskolene.
 - Status: Temaet har vært presentert på fagdager, seminarer og ved semesterstart høsten 2011 og 2012.
- Innføring i metodekunnskap for forsknings- og utviklingsarbeid.
 - Status: Universitetsskolene fikk høsten 2012 innføring i aksjonslæring.
- Utvikle informasjon om gjennomføring av bacheloroppgavene.
 - Status: Det er utviklet et BA-heftet. Heftet er distribuert til studenter, skolene og ansatte ved ILP.

- Universitetsskolene har så langt vært involvert i flere FoU-prosjekter sammen med studenter og ansatte på ILP. Eksempler:
 - Studentenes mange aksjonslæringsprosjekter som dannet utgangspunkt for BA-oppgavene
 - Skolevandring "en passelig forstyrrelse"
 - Lærerrollen og skolens mangfold
 - Klasseledelse
 - Klassesamtalen i norsk
 - Trivsel i Tromsø
 - Ny masterutdanning – bedre naturfagslærere?
 - SUN-prosjektet(kjemi)
 - Tabellkunnskap i matematikk
 - Språklig mangfold i klasserommet
- Utviklet læremidler knyttet til forholdet mellom teori og praksis for den nye lærerutdanningen. Eksempler:
 - Gunnar Grepperud og Siw Skrøvset (2012). *Undervisningslære. Eksempler, ideer og refleksjoner*. Gyldendal norsk forlag.
 - Brekke og Tiller (red.) 2013. *Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen*. Universitetsforlaget.

4.3.2 Oppsummering av resultater

Praksisrettet forsknings- og utviklingsarbeid som involverer studenter som medforskere er et felt som har involvert mange fagpersoner ved ILP i forhold til utviklingen av dette prioriterte området. Det har vært utviklet et faglig rammeverk gjennom aksjonsforskning og aksjonslæring som har regulert samarbeid mellom studenter, praksislærere og universitetslærere. Det har gitt studentaktiv forskning en tydelig retning og håndterbare rammer. Dette siste året har vært særlig spennende, hvor pilotstudentene (de første som ble tatt opp på de nye masterprogrammene) har vært gjennom tredjeåret og gjennomføring av bacheloroppgavene (BA-oppgaven). BA-oppgavene var for både studenter, praksislærer og universitetslærere noe de skulle håndtere for første gang. Det ble derfor lagt opp til en prosess der studentene fikk tett oppfølging.

En streik våren 2012 førte til at planlagt informasjonsmøte ble kansellert. Det resulterte i at det på høsten opplevdes å være noe uklart hvordan arbeidet med bacheloroppgavene skulle håndteres, men gjennom formidling av BA-heftet, dialogseminarer, skolebesøk og praksismøter utviklet det seg gradvis en felles forståelse for aksjonslæring blant aktørene i prosjektet. Gjennomgående i tilbakemeldingene fra aktørene rapporteres at BA-oppgavene bidrar til utvikling i riktig retning.

Praksislærerne opplevde jevnt over at arbeidet med BA-oppgavene har vært spennende, og at studentene pga disse oppgavene dette året har hatt et felles fokus for praksis. Det bidro til gode faglige diskusjoner og økt refleksjon rundt eksisterende praksis ved skolene.

Skolene har fått mange henvendelser når det gjelder deltakelse i forskningsprosjekter, også fra universitetet for øvrig (ikke bare ILP). Henvendelsene har vært håndtert ulikt på de forskjellige skolene, noen prioriterte ett prosjekt, mens andre opplever å ha gått i gang med for mange. Det er uttrykt ønske om å kunne se FoU-prosjektene i sammenheng med kvalitetsplanen i Tromsø kommune. Flere prosjekter ble spesifikt nevnt som gode prosjekter, noen hadde løftet fag på en god måte mens andre hadde fungert samlende i kollegiet på tvers av fag.

Det er viktig å understreke at universitetsskolene først og fremst skal legge til rette for studentaktiv forskning. Andre forskningsprosjekter hvor forskere ved UiT ønsker å samle data i universitetsskolene

må komme i andre rekke. Studentene har dette siste studieåret opplevd at universitets- og praksisskolene har vært hjelpsomme, de har tilrettelagt og gitt gode betingelser for at studentene skulle få gjennomført de planlagte aksjonene. Studentene er også fornøyd med den friheten og fleksibiliteten de har blitt møtt med, både på skolene og ved ILP, når det gjelder å få prøve ut aksjoner de selv har valgt på bakgrunn av egen undring og egne interesser. De trekker også frem dialogseminarene som viktige for å avklare aksjonslæringsbegrepet og for å skape en felles forståelse for arbeidet med bacheloroppgavene.

Det ser ut til at skolene gradvis har blitt mer aktive aktører og at de er i ferd med å avdekke hvordan de selv i større grad kan være med å sette dagsorden i aksjoner og utviklingsprosjekter. Det er en ønsket utvikling. Skolene har akkurat vært gjennom første opplevelse når det gjelder å ha studenter som gjennomfører FoU-prosjekter i sin praksisperiode. Vi kan kun se konturene av hva slike strategier vil få av betydning for utvikling av skolene. Tromsø kommune og ILP står snart overfor utfordringen med å ha studenter som skal gjennomføre både BA-prosjekter og mastergradsprosjekter (MA-prosjekter) samtidig i skolene. ILP er allerede i gang med prosjektering av mastergradsforløpet til studentene.

Sitat fra en rektor:

"Lærerne har vært på "høgget" og det er faglig "trøkk!"

4.3.3 Innspill til veien videre

- Gjøre det samme en gang til når det gjelder bacheloroppgavene, kun med små justeringer basert på de erfaringer man nå har (gjenta opplegget 2012/2013).
- Det bør etableres strukturer for involvering av fagpersonell ved ILP i universitetsskoleprosjektet; etablere faglig dialog om forskningsprioriteringer, tettere samarbeid mellom forskningsmiljøet og praksisopplæringen, knytte studenter og forskere sammen, osv.
- Tilby universitetsskolene innføring i metodekunnskap om forsknings- og utviklingsarbeid.
- Vurdere stipendordning for lærere som ønsker frikjøp for forskning/publisering
- ProTed bør beskrive kvalitetsindikatorer relatert til studentaktiv forskning i lærerutdanning, eksempelvis hvordan FoU-strategier bidrar til integrasjon i utdanningen og hvordan universitetsskolene fungerer som forskningspartnere.
- Involvere hele skolen som arena for studentenes FoU-arbeid.
- Starte samarbeidet om FoU-prosjekter som gir rom for masterstudentene.

Eksempel 5

Skolevandring – en passelig forstyrrelse?

Formålet med prosjektet er å utforske og utvikle et lederverktøy som kan øke og styrke skoleledernes pedagogiske ledelse. Kort fortalt handler skolevandring om å sette i system leders oppfølging og utvikling av lærere og skolen som organisasjon. Metoden legger opp til observasjoner av lærere i praksis fulgt opp av veiledende og reflekterende samtaler. Deltakelse i prosjektet er frivillig. Deltakerne er skoleledere og lærere ved de seks universitetsskolene i Tromsø, som alle valgte å være med etter at de hadde fått prosjektet presentert. Tilnærmingen er basert på aksjonsforskning og datainnsamling ferdigstilles høsten 2013. Resultatet fra prosjektet vil bli publisert.

Prosjektleder: Siw Skrøvset ved ILP

Eksempel 6

Klasseledelse som tema for skoleutvikling

Gjennom å danne partnerskap med skoler har vi utforsket hvordan klasseledelse kan bli et meningsfullt skolebasert utviklingsprosjekt gjennom at ledere og lærere anvender det Hopkins (2007) kaller intelligent ansvarlighet. Strategien har vært å få til en balanse mellom utdanningens ulike målsettinger, der støtte til elevenes personlige utvikling vektlegges som en forutsetning for elevenes skolefaglige resultater. Som teoretisk og metodisk støtte i gjennomføringen, har vi nyttet et forskningsbasert "verktøy" utviklet av den australske skoleforskeren Andrew Martin (2010).

Alle lærere ved deltakende skoler gjennomfører et selvvalgt utviklingsprosjekt etter en egen kartlegging av styrker og svakheter knyttet til egen undervisning (klasseledelse). Rektor tilrettelegger for skolebasert oppfølging (tid til samarbeid med en utviklingspartner). Alle klasseroms prosjektene presenteres og deles i fellesmøter. Disse møtene struktureres av forskerteamet etter prinsippet "dialogkonferanse" – et møte mellom teori og praksis.

Strategien har vært synliggjøring av praksis ulike utfordringer med fokus på lærerens mulighet for innovasjon og endring. Evaluering viser at tiltaket har fått fram hvordan det å etablere en delingskultur fremmer motivasjon og inspirerer til mer samarbeid om skolens ulike utfordringer.

Prosjektleder: Karin Rørnes ved ILP

Eksempel 7

Språklig mangfold i klasserommet

Prosjektet Språklig mangfold i klasserommet tar utgangspunkt i målsettinger i Kunnskapsløftet 2006 om at elever skal få et bevisst forhold til språklig mangfold og at de skal utvikle språklig toleranse. Formålet med prosjektet er for det første å undersøke hvordan klasserom faktisk er språklig mangfoldige og flerspråklige og hvilke språkholdninger som finnes i klasserommet. For det andre skal prosjektet bidra til å bevisstgjøre fremtidige lærere om språklig mangfold og hvordan de kan undervise for språklig toleranse. Prosjektet er etnografisk og deltakere er primært en klasse ved en universitetsskole som prosjektlederen begynte å følge skoleåret 2011-2012. Denne klassen følges gjennom 5. og 7. trinn. I tillegg tas temaet opp med lærerstudenter på Master i lærerutdanning 5.-10. trinn og de blir på ulike vis utfordra til å reflektere omkring både det faglige innholdet i temaet men også fagdidaktiske vurderinger. Funn fra prosjektet er allerede presentert for et internasjonalt publikum på et seminar (2012) og en konferanse (2013). Det planlegges flere publikasjoner.

Prosjektleder: Hilde Sollid ved ILP

Eksempel 8

Trivsel i Tromsø

Forskningsprosjektet har som mål å kartlegge elevrelasjoners betydning for trivsel og livskvalitet, inkludert å se på betydningen av digitale relasjoner. Studien inkluderer elever, kontaktlærere og foreldre som informanter, og vil gjennomføres i seks skoler i Tromsø (hvorav tre er universitetsskoler). En pilotstudie ble gjennomført i 2012/2013 på en universitetsskole. Resultatene ble lagt frem for skolens ledelse og lærere. Fra september 2013 er det knyttet et fireårig stipendiat til forskningsprosjektet. Våren 2013 skrev tre studenter bacheloroppgaver tilknyttet prosjektet.

Prosjektleder: Steinar Thorvaldsen ved ILP

4.4 Nettverk og spredning

Både for UiT og Tromsø kommune er det viktig å spre erfaringer og få til gode bånd og synergier mellom universitetsskoleprosjektet og andre praksisskoler i kommunen, og når det gjelder nettverk har det vært viktig å få til gode samarbeidsrelasjoner og nettverk mellom aktørene i prosjektet.

Målsettinger for dette utviklingsområdet:

- Prosjektet skal bidra til utvikling av nye former for nettverk og samarbeid mellom skole og universitet.
- Prosjektets resultater skal dokumenteres og gjøres tilgjengelig for andre praksisskoler og for fagfeltet som sådan.

4.4.1 Grep

Følgende grep i form av tiltak og handlinger er prioritert for å imøtekomme målsettingene innenfor dette utviklingsområdet i prosjektperioden.

Grep for nettverk (og samarbeid)

- Etablere nettverk mellom universitetsskolene og mellom universitetsskolene og ILP.
 - Status: Det er etablert et rektorforum som møtes 8-10 ganger pr år.
- Etablere nettverk internt på universitetsskolene.
 - Status: Det er etablert praksislærerteam ved hver universitetsskole hvor koordinator fra ILP også møter (beskrevet under prosjektets organisering).
- Følge opp samarbeidsavtalen med Universitetet i Oslo om utvikling av universitetsskolene.
 - Status: Samarbeidet er forankret gjennom deltakelse i ProTeds utviklingsområde Universitetsskoler og profesjonell praksis.
- Etablere samarbeid med forskningsgrupper ved ILP.
 - Status: Koordinator for prosjektet inngår i forskningsgruppen LIFT (Lærerutdanning i en forandringstid).

Grep for spredning

- Presentasjon av Universitetsskoleprosjektet i Tromsø
 - Status: Prosjektet har opplevd etterspørsel etter universitetsskolemodellen og har vært presentert for internasjonale gjester ved Universitetet i Tromsø ved gjentatte anledninger, på nasjonale og internasjonale konferanser, Forskningsdagene i Tromsø, for brukerrådene ved skolene osv.
- Invitere universitetsskoler, Tromsø kommune og UiTs/ILPs ansatte til Lærerstudentenes formidlingsdag.
 - Status: Formidlingsdagen ble gjennomført 14. mai. Instituttleder Sonni Olsen, professor Tom Tiller og politisk rådgiver Andreas Willersrud holdt hilsningstaler til studentene før studentene viste frem sine arbeider. De 66 studentene, som hadde levert inn til sammen 34 bacheloroppgaver, presenterte sine arbeider muntlig på en posterutstilling ved ILP.
- Universitetsskoleprosjektet har hatt innflytelse på utvikling av praksis som kommer andre praksisskoler til del.
 - Status: Tett samarbeid mellom koordinator for universitetsskoleprosjektet og praksiskonsulent ved ILP har resultert i at utvikling av informasjonsmateriell, dokumenter, prosedyrer osv. er implementert og gjort gjeldende for alle skoler som har masterprogramstudenter (trinn 1.-7. og 5.-10.) fra ILP. Koordinator har også deltatt på skoleledermøter for alle universitetsskolene og praksisskolene. Koordinator og praksiskonsulent utarbeider en webside om praksis for studentene ved ILP (uit.no/ils/praksis) som vil lanseres i august 2013. Det er universitets- og praksisskoler som er primære målgruppen for denne siden.
- Utarbeide en informasjonsfolder om universitetsskolene for foreldre.
 - Status: Planlegges distribuert høsten 2013.

Eksempel 9. Posterutstilling hvor studentene presenterte funnene fra sine FoU-prosjekter muntlig.

Studentenes formidlingsdag

Studentene på Integrert mastergradsprogram i lærerutdanning gjennomførte studieåret 2012-2013 et mindre aksjonslæringsprosjekt i praksis. Datainnsamlingen fra utviklingsprosjektet dannet grunnlag for bacheloroppgaven. Studentenes formidlingsdag ble gjennomført 14. mai 2013. Studentene presenterte sine arbeider for inviterte gjester i en åpen posterutstilling. I alt 66 studenter presenterte 34 prosjekter.

Vegard Dørum, Morten Kristoffersen og Marthe Johnsen presenterte sitt arbeid om omvendt undervisning.

4.4.2 Oppsummering av resultater

Universitetsskoleprosjektet har bidratt til eksperimentering med ulike arenaer for samarbeid og kommunikasjon mellom studenter, praksislærere og universitetslærere; eksempler er dialogseminarene, læringskafé, oppgaveseminarer, praksislærerforum på skolene, rektorforum for universitetsskolene osv.

Aktørene som har vært med opplever jevnt over at det er etablert tettere kontakt mellom utdanningen på ILP og praksisopplæringen i skolene. Rektorene opplever å være involvert og samarbeidet mellom faglærere og praksislærere har blitt tettere etter at prosjektet startet. Utvikling av nye møteplasser har vært viktige og de har vært godt ledet fra ILP.

Noen universitetslærere rapporterer at de opplever etablering av nye holdninger ved ILP, ved at flere ønsker å dra på praksisbesøk og flere møteplasser er godt besøkt av universitetslærerne. Det er ønskelig at både praksislærer og universitetslærere prioriterer de etablerte møteplassene.

Det er ønskelig at universitetsskoleprosjektet fører til at også praksisskolene i kommunen opplever fremgang og utvikling. Det tette samarbeidet, som har vært mellom koordinator for universitetsskoleprosjektet og praksiskonsulenten som har ansvar for gjennomføring av praksis for alle studentene, har resultert i at justering av informasjon, prosedyrer og systematikk når det gjelder gjennomføring av praksisopplæringen har vært spredt nokså umiddelbart til praksisskolene.

Praksisskolene bør oppleve det som positivt å være i en kommune med universitetsskoler. Ringvirkninger bør nå ut til alle, det gjelder for eksempel tilbud om kompetanseløft.

Publisering av resultater er viktig for Uit. ILP bør skriftliggjøre beskrivelser og evalueringer av universitetsskolemodellen og utprøving av modeller etter vitenskapelige tradisjoner.

4.4.3 Innspill til veien videre

- Utforme nye resultatmål for dette utviklingsområdet.
- Videreføre og styrke nettverk og samarbeidsrelasjoner som er etablert.
- Prøve ut og justere former for samarbeid mellom fagmiljø internt ved ILP.
- Prosjektet bør utarbeide en plan for spredning av erfaringer og resultater, som følger ny prosjektperiode og kanskje også prosjektets satsingsområder.
- Andre skoler må inviteres med der det er rom for det; spesielt gjelder det tiltak og tilbud rettet mot kompetanseheving.
- Synergier mellom universitetskoleprosjektet i Oslo og Tromsø bør også favne skolene som er involvert.
- ILP bør publisere beskrivelser og erfaringer etter vitenskapelige tradisjoner.

Eksempel 10. *Film om bacheloroppgavene til studentene studieåret 2012/2013.*

Undring og endring – aksjonslæring i praksis

ProTed produserte våren 2013 film om bacheloroppgavene til studentene på master i lærerutdanning trinn 1.-7. og trinn 5.-10. Opplegget rundt bacheloroppgavene er presentert i et eget hefte (BA-heftet). Filmen vil presenteres i varierte sammenhenger utover høsten 2013.

Filmen varer i overkant av 3 minutter og kan lastes ned på ProTeds webside:

www.uv.uio.no/proted

5 Oppsummering av universitetsskoleprosjektet

Universitetsskoler er nytt i Norge, og prosjektet har på flere måter bidratt til å etablere en "ny søm" for praksis i lærerutdanningen ved ILP. Prosjektet har prøvd ut nye former for samarbeid mellom universitet, kommune og skoler som oppleves som nyskapende og nyttig. I tillegg har prosjektet bidratt til å integrere studier, praksis og forskning på en måte som langt på vei svarer på Kunnskapsdepartementets ambisjoner om at norske lærerutdanninger skal bidra til å skape en ny lærerrolle. Lærere som utdannes ved Universitetet i Tromsø får opplæring i strategier som gjør dem rustet til å endre og utvikle norsk skole.

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk har gjennom flere år iverksatt tydelige grep for å utvikle en fremtidsrettet lærerutdanning. Prosjektet Pilot i Nord, universitetsskoleprosjektet og etablering av ProTed er strategier som må ses i denne sammenhengen. Universitetsskoleprosjektet, på lik linje med de andre strategiene, er fortsatt unge initiativer som vil ha behov for gjentakelse, evaluering og justering før de får satt seg som robuste virkemidler for Universitetet i Tromsø. Universitetet er avhengig av å ha et godt og nært samarbeid med Tromsø kommune for å sikre utdanning av gode lærere for region nord i fremtiden. Universitetsskoleprosjektet har styrket denne samarbeidsrelasjonen, og det kan se ut til at man er i ferd med å utforme rammer og strukturer som har skapt et rom for å løse de oppgavene man i fellesskap skal løse.

Prosjektet opplever å få relativt gode tilbakemeldinger og ser ut til å høste tillitt både i Tromsø kommune og ved universitetet. Dette må i tiden som kommer ivaretas og håndteres med kløkt. Åpenhet og involvering vil også fremover være viktig for å sikre miljøenes eierskap til prosjektet. Prosjektet har vist fremdrift og gode resultater, men det er også områder hvor prosjektet ikke er kommet helt i mål. Det er viktig at den nye prosjektfasen setter nye ambisiøse målsettinger slik at det faglige trykket opprettholdes også fremover.

Flere har stilt spørsmålet; hva vil det si å være en universitetsskole? Det er et uttalt savn å få en kort definisjon på hva en slik skole er, og da kanskje spesielt sett i forhold til det å være en praksisskole. Opplevelsen av å være en universitetsskole oppleves ulikt på de ulike skolene, hos noen opplever hele kollegiet å være involvert mens hos andre er det ikke slik. Det kan se ut til at de skolene som har gjennomført skoleomfattende prosjekter har fått et nærere forhold til det å være en universitetsskole. Dette bør drøftes nærmere. Det har også vært knyttet mange forventninger til det å bli en universitetsskole. Underveis i prosjektet har disse forventningen gradvis blitt justert, og også mer lik mellom de ulike skolene, ved at man har vært med å utforme og utprøve nye arbeidsmåter i fellesskap.

En av utfordringene som nevnes i evalueringene er behovet for å involvere hele lærerkollegiene ved de ulike universitetsskolene og på samme måte involvere bredere i fagstaben ved ILP. Det handler om å bygge kapasitet innenfor de ressursene institusjonene disponerer.

Det er uttrykt ønske om å fortsette å prøve ut nye modeller og strategier for god praksis. Det vil si at det også fremover bør være rom for å prøve ut nye innovative "stunts". På den andre siden er det grenser for hvor mye utviklingsorientert arbeid skolene kan involveres i, og det er en viss fare for at skolene blir overlesset. Skolene gir signaler om at det til tider oppleves som de gir mye til prosjektet, samtidig som de får forholdsvis lite igjen for å være med. Det er viktig at det blir en balanse mellom

kommunen og universitet; universitetsskolene skal være et konsept som bidrar til vinn-vinn for begge parter.

Når det gjelder organisering av prosjektet har ikke prosjektet hatt brukerrepresentasjon i styringsgruppa. Det har vært studenter involvert i utvikling av flere sentrale grep, men dette har vært mer sporadisk. Det har ikke vært foreldre eller elever involvert i noen deler av prosjektet.

Når det gjelder hvorvidt universitetsskoleprosjektet skal utvides til å inkludere flere skoler er det flere synspunkter som kommer frem. En av de sterkeste forventningene ser ut til å være knyttet til den nye fusjonen mellom Universitetet i Tromsø og Høyskolen i Finnmark som iverksettes 1. august 2013. Det ligger i kortene at det vil bli etablert en eller flere universitetsskoler også i Finnmark. I forbindelse med den desentraliserte utdanningen som ILP nå gjennomfører i Harstad er det allerede etablert en universitetsskole der. Det er kommet henvendelse fra fylkeskommunen i Troms om etablering av universitetsskole på en eller flere videregående skoler. Når det gjelder Tromsø er det noen som ønsker utvidelse til flere skoler i kommunen, mens andre antyder at en utvidelse er for tidlig. De som ønsker utvidelse i Tromsø er bekymret for hvorvidt universitetsskolene som er etablert har kapasitet til å håndtere den store studentmassen som kommer etter hvert som utdanningen er i full drift. De som ikke ønsker utvidelse er bekymret for kvalitet ved for eksempel at målsettingene for prosjektet ikke er innfridd ennå og at prosjektet med fordel kan gjenta opplegget som nå er utviklet et par ganger til før man gjør endringer. Dette siste handler om hvorvidt prosjektet er robust nok for utvidelse.

Erfaringene fra partnersamarbeidet mellom Tromsø kommune og UiT understreker betydningen av å ha kommunen som skoleeier involvert på flere nivåer i prosjektet, mao at det ikke er tilstrekkelig å samarbeide direkte med skolene, for å få til de endringene man ønsket. Prosjektet er bygget opp av en gjensidig forpliktelse når det gjelder utvikling av faglig innhold, disposisjon av personalmessige ressurser og lokaler, samt et økonomisk spleiselag for å sikre god koordinering av prosjektet.

Prosjektet har bidratt til økt interesse og engasjement for utvikling av skolene, og flere opplever at aktørene lytter bedre til hverandre. Aktørene erkjenner å ha mye å lære av hverandre, ILP av skolene og skolene av ILP. Det er med andre ord beredt grunn for et godt samarbeid også fremover.

Det kan se ut til at universitetsskoleprosjektet har bidratt til å heve kvaliteten på lærerutdanningen og man kan anta at prosjektet dermed også på sikt bidrar til økt kvalitet på undervisning i grunnskolen. Men igjen understrekes at konseptet med universitetsskoler fortsatt er ungt og at potensialet ikke fullt ut er utnyttet. Videreføring av prosjektet vil kunne løfte prosjektet ytterligere. Det ser ut til å være unison enighet mellom partene om å videreføre satsingen på universitetsskoler.

Sitat fra en rektor:

"Det er en seriøsitet rundt dette prosjektet som jeg ikke har sett så mye til tidligere."

Sitat fra medlem av styringsgruppa:

"Prosjektet har flyttet oss positivt og bedre kan det bli."

5.1 Innspill til veien videre

- Videreføre ordningen med universitetsskolene som prosjekt. Utvikle prosjektplan for ny prosjektperiode i løpet av høsten 2013, denne bør presisere nye mål og prioriteringer.
- Temaer nevnt som satsingsområder for neste fase: integrasjon, kompetanseløft, spredning, FoU-arbeid, osv.
- Beskrive hva det vil si å være en universitetsskole.
- Vurdere brukerrepresentasjon inn i styringsgruppa, for eksempel lærere/fagforening, foreldrerepresentant (eks. FAU-leder) og/eller studenter.
- Vurdere bruk av referansegrupper i forbindelse med utredning og planlegging av strategier knyttet til prioriterte utviklingsområder.
- Forsterke faglig forankring internt ved ILP, ved å koble prosjektet på eksisterende strukturer og/eller opprette et lokalt praksisteam for å sikre prosjektets faglig forankring i miljøet (jfr møteplasser for skolene som rektorforum og praksislærerteam). Fagansatte ved ILP kan også involveres ved å få ansvar for enkelte utviklingsområder. Universitetsskolene bør være synlig på instituttets organisasjonskart.
- Tydeliggjøre samarbeidslinjene inn mot universitetsskoleprosjektet ved Universitetet i Oslo. Det bør vurderes å utarbeide en plan for samarbeidet, dette kan forankres i ProTed.
- Tydeliggjøre rapporteringslinjene fra styringsgruppa til eierne (Universitetet i Tromsø og Tromsø kommune).
- Det bør utarbeides tydelige rammer for etablering av universitetsskoler. Noen problemstillinger som kom frem på et evalueringsmøte: Hvor lenge er en skole oppnevnt som universitetsskole? Kan man reopnevnes for flere perioder, evt. hvor mange? Hvordan fungerer en slik kortsiktighet i fht for eksempel langsiktig kompetansebygging? osv.
- Vurdere strategier for å involvere "hele" skolen i universitetsskolesatsingen.
- Utrede hvordan universitetsskolene og universitetet kan utnytte potensialet som ligger i å være en ressurs for hverandre.
- Samkjøre faglige prioriteringer i prosjektet med tilgrensende planverk; relevante planverk i Tromsø kommune, ILP og ProTed. Eksempelvis jobber kommunen med en plan for etter- og videreutdanning (plan for kvalitetsutvikling i skolen) som legges frem i august 2013. Prosjektet bør også kobles mot faglige trender og andre utviklingsprosjekter for å utnytte ressurser og faglig oppmerksomhet der det faller seg naturlig. Dette vil kunne bidra til utnyttelse av ressurser og økt oppslutning.
- Utvikle en kommunikasjonsstrategi for prosjektet slik at historien og kunnskap om universitetsskolene kommuniseres både internt og eksternt, og at prosjektet blir mer synlig internt i organisasjonene og eksternt for faginteresserte og allmennhet.
- I samarbeid med ProTed bør prosjektet fortsette utprøving av metoder og modeller, beskrive kvalitetsindikatorer relatert til god praksis og for universitetsskolemodellen.
- I samarbeid med ProTed utvikle et rammeverk for systematisk arbeid med innovasjonsprosesser ved ILP, som sikrer gode utviklings- og beslutningsprosesser og synliggjør utviklingsprosesser opp mot ordinær drift.
- Prosjektet bør følges av forskning.
- Videreføre finansieringsordningen, synliggjøre budsjetter og vurdere å søke eksternt finansiering til utviklings- og forskningsområder (alene eller sammen med UiO).

Hovedprosjektet avsluttes 31.12.13, noe som betyr at prosjektet høsten 2013 har anledning til å sikre en god prosess for oppdatering og utforming av mål og prioriteringer for ny periode. Det bør også sikres/legges strategier for finansiering for prioriterte utviklingsområder.

6 Konklusjon

Universitetsskoleprosjektet har langt på vei lyktes sett i forhold til de målsettingene som ble formulert innledningsvis. Prosjektet har vært en aktiv "pilot i praksis" og har bidratt til utvikling av en "ny søm" innen lærerutdanning. Det er etablert nye samarbeidsformer mellom universitet, kommune og skoler, og det er videreutviklet rutiner og modeller som sikrer kvalitet og integrasjon av praksis i lærerutdanningen.

Aktørene som er involvert i praksisopplæringen melder tilbake at de opplever samarbeidet om universitetsskolene som et steg i riktig retning når det gjelder å heve kvaliteten på lærerutdanningen og dermed også ved grunnskolens undervisning. Lærerutdanningens utvikling av god praksisopplæring vil slik kunne bidra til å løfte UiT Norges arktiske universitet.

Det er i prosjektperioden innført noen innovative elementer som bør fremheves. Forsknings- og utviklingsdimensjonen i utdanningen er nå knyttet opp til praksisopplæringen. Skolene får gjennom studentaktiv forskning og aksjonslæring som metode prøvd ut forskjellige pedagogiske, skolefaglige og didaktiske tilnærminger i undervisningen. Studentene på sin side utfordres til å knytte praksisopplæringen til teoriundervisningen, samt å anvende erfaringene fra praksis når de utvikler sine FoU-arbeider knyttet til bachelor- og masteroppgavene. Universitetslærerne blir trukket nærmere praksisopplæringen, både for å følge studentenes profesjonsutvikling men også ved å være veiledere for studentenes praksisnære forskningsprosjekter. Synergiene av dette FoU-"grepet" er en mer integrert lærerutdanning, hvor praksis, teori og forskning fungerer sammen. Dette "grepet" har også til hensikt å bidra til at fremtidas lærere får kompetanse til å utvikle og endre norsk skole i takt med samfunnsutviklingen.

Tilbakemeldingene fra aktørene i universitetsskolesatsingen understøtter et unisont ønske om videreføring. Det foreslås at de nye "grepene" og den "nye sømmen" som følger av prosjektet gjøres en gang til. Vi er på rett vei! Det foreligger i denne rapporten mange innspill til veien videre for universitetsskolene i Tromsø, og høsten 2013 vil være en tid hvor drøfting av muligheter vil lede universitetsskolene over i neste fase. Planer for perioden 2014-2017 er med andre ord i ferd med å ta form.

Referanser

Brekke, Mary og Tom Tiller (red.) (2013). *Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen*. Universitetsforlaget.

Grepperud, Gunnar og Siw Skrøvset (2012). *Undervisningslære. Eksempler, ideer og refleksjoner*. Gyldendal norsk forlag.

Hopkins, D. (2007). *Every school a great school: realizing the potential of system leadership*. Maidenhead: Open University Press.

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (2012). *BA-heftet. Bacheloroppgave i profesjonsfaget, LRU-2001*.

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (2012). *Veiviser for praksis 2012-13*.

Kunnskapsdepartementet (2009). Stortingsmelding nr 11 (2008-2009). *Læreren. Rollen og utdanningen*. www.regjeringen.no.

Kunnskapsdepartementet (2011). *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring*. www.regjeringen.no.

Martin, A. (2010). *Building Classroom Success, Eliminating academic fear and failure*, Continuum. London and NY.

Rørnes, Karin (2013). Dialogseminaret – knutepunkt og arena for FoU i lærerutdanningen. I Brekke, Mary og Tom Tiller (red.), *Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen* (s 204-220). Universitetsforlaget.

Thunberg, Odd Arne (2013). Læringskafé som metode. I Brekke, Mary og Tom Tiller (red.), *Læreren som forsker. Innføring i forskningsarbeid i skolen* (s 204-220). Universitetsforlaget.

Universitetet i Tromsø ved Arbeidsgruppen for Pilot i Nord (01.09.2008). *Profesjonelle lærere på alle trinn. Integrert, differensiert og forskningsbasert lærerutdanning*. Universitetet i Tromsø/Høyskolen i Tromsø.

Universitetet i Tromsø (2012). *Studieplan for integrert mastergradsprogram. Lærerutdanning 1.-7. trinn*.

Universitetet i Tromsø (2012). *Studieplan for integrert mastergradsprogram. Lærerutdanning 5.-10. trinn*.